

MAGDALENA ZDROWICKA-WAWRZY尼亚K

 [HTTPS://ORCID.ORG/0000-0002-8546-7704](https://orcid.org/0000-0002-8546-7704)
M-ZW@AMU.EDU.PLUniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu
Zakład Studiów Polonistycznych i Komunikacji Medialnej

Życie z dala od miasta O popularności serii dokumentalnej *Daleko od miasta*

Living away from the city. The popularity
of the documentary series
Daleko od miasta (Far from the city)

Streszczenie: Artykuł traktuje o popularności programu telewizyjnego *Daleko od miasta*, w którym przedstawia się „mieszczuchów”, którzy zdecydowali się przeprowadzić na wieś. Gospodyni programu odwiedza ludzi, którzy postanowili zmienić swoje życie i na rozmaite sposoby realizują się zawodowo z dala od miasta. Za sprawą ich niebanalnych pomysłów na życie zamieszkanego gospodarstwa zyskały nowego blasku. Program dowodzi, że polskiej wsi nie powinniśmy już definiować jedynie poprzez jej agrarność i rolniczość, jak również, że wieś jest współcześnie dobrym kierunkiem migracji.

Słowa klucze: miasto, wieś, przeprowadzka, program telewizyjny, rolnictwo, ekologia

Summary: The article deals with the popularity of the TV program *Far from the city*, which introduces townspeople who decided to move to the countryside. The host of the program visits people who have decided to change their lives and pursue their professional lives away from the city in various ways. Thanks to their original ideas for life, inhabited farms gained a new splendor. The program proves that the Polish countryside should no longer be defined solely by its agrarian nature and agriculture, as well as that the countryside is nowadays a good direction of migration.

Keywords: city, village, moving house, TV program, agriculture, ecology

Wprowadzenie

„Do niedawna mieszkanie daleko od miasta było spełnianiem marzeń o sielskim życiu. W dobie pandemii często jest to realizacja praktycznej potrzeby. Nagle okazało się, że miasto może stać się więzieniem. Łatwiej jest znieść zakazy, gdy ma się więcej własnej przestrzeni i kawałek ogródka”¹. Tak twórcy magazynu poradnikowego *Daleko od miasta* anonsowali pojawienie się na antenie ósmej odsłony serii, w której Natalia Sosin-Krosnowska odwiedza ludzi, którzy wyprowadzili się na wieś. Ósmy sezon emitowany jest właśnie na kanale DOMO+ na Canal+. Prowadząca sprawdza, czy ci, którzy zdecydowali się opuścić miasto i wielokrotnie diametralnie zmienić swoje życie, są z tej decyzji zadowoleni. Sposób życia charakterystyczny dla niewielkich społeczności, wtopienie się w wiejskość dla niektórych stanowić może podstawowy problem, stąd niemożność podjęcia tak radykalnej decyzji życiowej, jednak zainteresowanie życiem innych, którzy postanowili odmienić swój los, zafunkcjonować w niepodobnym do wcześniejszego świecie, wielokrotnie zupełnie odległym od widzów, istnieje, jest żywe. Postanowiłam przyrzeć się fenomenowi programu *Daleko od miasta* (95 odcinków). W pracy dokonałam analizy zawartości programu, krytycznej analizy źródeł, będącej wariantem obserwacji rozumiejącej; skorzystałam z metody historycznej, czyli ustalania faktów i ich wyjaśniania².

Konwencja gatunkowa i zawartość programu. Ku analizie

Gdy już nic nie wskazywało na to, że będzie szansa na nowe odcinki *Daleko od miasta*, na platformie Canal+ można było oglądać realizacje sprzed lat z siedmiu sezonów, niespodziewanie latem na stronie Natalii Sosin-Krosnowskiej zagościł komunikat:

DALEKO OD MIASTA Siedem lat temu zgodziłam się spotkać z producentami takiego jednego programu, który miał dopiero powstać i opowiadać o życiu ludzi, którzy postanowili rzucić wszystko i wyprowadzić się na wieś. Wtedy była pierwsza fala historii o rzucaniu korpo, wypaleniach zawodowych i kosztach pracowania na maksa bez przerwy. „A co mi tam,

1 Z zapowiedzi programu *Daleko od miasta*, https://www.canalplus.com/pl/informacyjne/daleko-od-miasta/h/11694011_70001 [dostęp: 17 listopada 2021].

2 Zob.: S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985; J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995; A.J. Chodubski, *Wstęp do badań politologicznych*, Gdańsk 2004.

pogadać nic nie kosztuje” – pomyślałam i zgodziłam się. A wszystko przez to, że gdzieś kiedyś opublikowałam felieton o moim dzieciństwie na wsi i kosztach takiego stylu życia. No i co? Zaraz wjeżdża ósmy sezon tego programu, co to się wtedy tworzył, trend wyprowadzek na wieś mocniejszy niż kiedykolwiek, każdy chce mieć kawałek ogródka, a „Daleko od miasta” na pewno przyczyniło się do tego trendu. Nie chcę pisać, że do wykreowania mody, bo to nie o to chodzi, nam od początku przyświecał jeden cel: pokazać jak można żyć na wsi, co tam robić, co daje takie życie, dodać marzycielom odwagi, że da się. W tamtych czasach relacje miasta i wsi były mocno nieufne, żeby nie powiedzieć więcej. W Warszawie królowało pogardliwe określenie „słoił”. Dzisiaj własny dom w zieleni, cisza i wolność, to luksusy. Jest w tym jakaś sprawiedliwość dziejowa. Wydaje mi się, że to podejście się zmienia i mam nadzieję, że choć trochę się do tego przyczyniamy³.

Post wywołał lawinę pozytywnych komentarzy, których wspólnym mianownikiem była radość z powrotu serii. Miesiąc później dziennikarka poinformowała, zwracając się do obserwatorów swego profilu *Siema wiochoświry!*, że w sobotni wieczór 18 września nastąpi premiera pierwszego odcinka ósmej serii *Daleko od miasta*⁴. 20 września natomiast możemy obejrzeć zwiastun serii opatrzonego komentarzem:

DALEKO OD MIASTA Ósmy sezon! Komu brakowało przestrzeni w minionym roku? Kto marzył o domku w lesie, albo chociaż kawałku swojego trawniczka i możliwości pójścia na spacer w samotności? Kto z niepokojem myśli o nadchodzącej jesieni? Podobno „Daleko od miasta” to najlepszy sposób na poczucie letniego luzu i zapomnienie o problemach. Tak przynajmniej mówią NA MIEŚCIE Nowe odcinki w każdą sobotę o 18:30 w CANAL+DOMO i na @canalplusonline⁵.

Emisja pierwszego odcinka *Daleko od miasta* zaplanowana była na 6 września 2014 r. Pisali o tym 24 sierpnia na swoim blogu *Księżniczka w kaloszach*

³ Post N. Sosin-Krosnowskiej z 17 sierpnia 2021 r., <https://www.facebook.com/natalia.sosin.krosnowska/photos/a.2050609551820106/2901761193371600> [dostęp: 17 listopada 2021].

⁴ Post N. Sosin-Krosnowskiej z 17 września 2021 r., <https://www.facebook.com/natalia.sosin.krosnowska/photos/a.2050609551820106/2924208561126863/> [dostęp: 17 listopada 2021].

⁵ Post N. Sosin-Krosnowskiej z 20 września 2021 r., <https://www.facebook.com/natalia.sosin.krosnowska/videos/287634416157310> [dostęp: 17 listopada 2021].

bohaterowie jednego z odcinków pierwszej serii – jak się później przekonamy – odcinka dziesiątego:

Weekend minął pod znakiem nagrań. Przygoda życia, ekipa filmowa w Stajni Zamczysk. Nowe wyzwania, trema. Ekipa rewelacyjna, prowadząca Natalia Sosin świetna. To sprawiało, że poziom stresu nam opadał i było ciut lżej. Od 6 września Domo+ rusza z nową produkcją własną „Daleko od miasta”, a my będziemy bohaterami jednego z odcinków. Zobaczcie zatem, jak to wygląda zza kulis⁶.

Jaki jest zamysł programu, który określamy jest w przewodniku po audycjach najpierw jako serial dokumentalny⁷, następnie magazyn poradnikowy⁸, możemy dowiedzieć się z zarysu cyklu:

Brak chwili na zatrzymanie się i spotkanie z bliskimi. Dziś luksusem jest cisza i spokój. Zapomnieć o hałasie, wielkomijskim pędzie, wysokich cenach, ciasnocie mieszkań, korkach. Odetchnąć pełną piersią i zająć się... no właściwie – czym? Ci, którzy są zmęczeni miastem i związanym z nim tempem życia, dzielą się na dwie grupy. Z jednej strony to marzyciele, z drugiej zaś są ludzie, którzy swoje marzenia przekuwają w rzeczywistość. Co robią? Jak zarabiają na utrzymanie? Czy nie brakuje im miejskich atrakcji? I czy życie na wsi to sielanka? A może nieustanna praca? To tylko kilka z wielu pytań, które prowadząca, Natalia Sosin, zada bohaterom „Daleko od miasta”⁹.

Jestem zdania, że programowi bliżej jednak do serii dokumentalnej, jako swego rodzaju zapisu dokumentalnego – nie bezrefleksyjnej rejestracji, lecz przekazu

6 *Książniczka w kaloszach*, <http://www.folkmyself.pl/stajnia-zamczysk/daleko-od-miasta-relacja-zza-kulis/> [dostęp: 17 listopada 2021].

7 Serial dokumentalny jest odcinkową opowieścią niefikcyjną, prezentowaną na antenie w regularnych odstępach. Gatunek ten jest – podobnie jak film dokumentalny – rozdarty między żywiołem obserwacji i sztuką argumentacji, w systematycznej realizacji telewizyjnych klasyfikowany jest jako rejestracja. Szerzej o rodzajach rejestracji dokumentalnej w: J. Uszyński, *Telewizyjny pejzaż genologiczny*, Warszawa 2004, s. 82–97.

8 Nadanie programowi kategorii magazynu poradnikowego wpisuje go gatunkowo w przekazy retoryczne. Magazyny poradnikowe są niezmiernie szeroką klasą, ich cechą wyróżniającą jest dopasowanie języka audiowizualnego i stylu argumentacji do potrzeb specyficznego adresata. Tamże, s. 139–142.

9 O programie *Daleko od miasta*, https://player.pl/playerplus/programy-online/daleko-od-miasta-odcinki,5549?ap=&gclid=EAIAIQobChMIsrfZmt7k7gIVhummyCh3A2AccEAYASAAEgI4UvD_BwE&gclid=aw.ds [dostęp: 17 listopada 2021].

zbudowanego, by widz sam mógł wyciągnąć zeń jak najwięcej wniosków na temat natury otaczającego nas świata. Sfera poradnictwa w *Daleko od miasta* ogranicza się bowiem do wskazania miejsc zamieszkania bohaterów i nakreślenia ich, często trudnych do wyobrażenia dla mieszczucha, działalności. Ale, jak pisze w podsumowaniu rozdziału *Gatunki dziennikarskie – fundamenty* Kazimierz Wolny-Zmorzyński, gatunki dziennikarskie ciągle się rozwijają, zmieniają w zależności od potrzeb rynku oraz pomysłów tych, którzy nieustannie je uprawiają. Badacze przyglądają się tym zjawiskom i rejestrują nowe trendy. Jednak istniejące od dawna i ciągle uprawiane gatunki mają swoje trwałe fundamenty, które należy dostrzegać i rozumieć, by mieć świadomość tworzenia, wychodząc poza szablony¹⁰.

Pierwszą serię złożoną z 16 odcinków otwiera opowieść o Asi, która porzuciła stolicę i zamieszkała na warmińskiej wsi: „Asia w Warszawie pracowała jako brokerka mieszkaniowa. Jednak życie w mieście i stres zmęczyły ją. Postanowiła zamknąć własną firmę i przenieść się na Warmię. Teraz czuje, że jej życie układa się, jak powinno”¹¹. Następnie prowadząca program gości w jeszcze innych domach na Warmii, w gospodarstwach i pensjonatach na Podlasiu, Pomorzu, Kaszubach, czy w Górach Izerskich i Bieszczadach. Poznaje i przedstawia widzom miejsce, w którym się znalazła, jak również prezentuje pomysł na życie gospodarzy. Znakomita ich większość dokonała wolty na drodze życiowej i zdecydowała się opuścić wygodne miasto na rzecz wsi, która współcześnie nie wydaje się najlepszym kierunkiem migracji. Przez wiele lat obowiązywała bowiem w Polsce ideologia prymatu miasta, przemysłu i klasy robotniczej nad wsią. Ta kojarzy się z: naturą, ziemią, gospodarstwem, rolnictwem, a wszystkim tym w zasięgu wzroku sąsiada. Wieś symbolizuje także wspólnotę, lokalność, tradycję, odseparowanie i konsolidację społeczną oraz specyficzną kulturę, która charakteryzuje się integracją niewielkiej izolowanej, stabilnej i samowystarczальной społeczności, dysponującej w procesie socjalizacji nieformalną kontrolą społeczną, opartą na ustnej tradycji, silnej więzi łączącej rodzinę oraz na elementach *sacrum*¹². Przez lata to ucieczka do miasta była swego rodzaju awansem społecznym. W życiu bohaterów *Daleko od miasta* – specjalistów korporacji, pracowników mediów, PR i reklamy, architektów,

10 Zob.: *Gatunki dziennikarskie w erze cyfryzacji. Teoria, etyka, prawo, praktyka*, pod red. K. Wolnego-Zmorzyńskiego, Toruń 2021, s. 40–41.

11 *Daleko od miasta*, sezon pierwszy, odcinek pierwszy, <https://player.pl/playerplus/programy-online/daleko-od-miasta-odcinki,5549/odcinek-1,So1E01,114663> [dostęp: 17 listopada 2021].

12 B. Fedyszak-Radziejowska, *Etos pracy rolnika jako empiryczny wymiar wiejskości*, [w:] *Odnowa wsi. Między mitem a nadzieją*, pod red. M. Wieruszewskiej, Warszawa 1992, s. 116.

biznesmenów, ludzi z – wydaje się – ustabilizowaną sytuacją zawodową, następuje zwrot i droga w często bardzo nieznane rejony, tak pod względem lokalizacji przyszłego domu, jak i spełniania się w nowej działalności.

Rozważania na temat przyporządkowania programu do konkretnego gatunku skłaniają do refleksji nad rolą społeczną gospodyni programu. Zasadne wydaje się tu spojrzenie z perspektywy teorii wymiany, wedle której działania dziennikarskie polegają na rozpoznaniu potrzeb poznawczych wybranej grupy odbiorców i sporządzeniu przekazów zaspokajających te potrzeby. Moim zdaniem, N. Sosin-Krosnowska łączy umiejętnie wszystkie wymienione role: usługodawcy – ułatwia wybór, doradcy – wskazuje najlepsze rozwiązania i mistrza – uczy sztuki kształtowania własnego życia¹³ Prowadząca *Daleko od miasta*, a przede wszystkim goszczący ją gospodarze agroturystyk, pensjonatów, czy właściciele nietypowych upraw, hodowli lub działalności albo produkcji, przekonują, że we wsi drzemie ogromny potencjał, wyprowadzka poza miasto może być – poza urzeczywistnieniem marzeń o własnym domku w otoczeniu zieleni – dobrym pomysłem na zawodowe spełnienie. Jak pisał w roku 2001 Jan Borkowski, nakreślając przyszłość wsi polskiej, o ile poszukiwanie możliwości rozwojowych w obrębie rolnictwa jest już niezwykle ograniczone (rozwinęta polityka rolna i nadwyżki żywności), o tyle wieś polska wydaje się ciągle poważnym, lecz nieuruchomionym potencjałem rozwojowym¹⁴. Na ten potencjał wpływają między innymi:

- przyjęcie z miast ludności posiadającej własne źródła dochodu i poszukującej warunków do zdrowego stylu życia, wolne zawody, emeryci i renciści, dojeżdżający do pracy w miastach, zawody wykorzystujące nowe techniki;
- przyjęcie z miast ludności poszukującej miejsca dla nowych przedsięwzięć: ze względu na surowce z rolnictwa, atrakcyjne otoczenie, tańszą siłę roboczą, niższe podatki, więzi, sentyment;
- ukształtowanie nowych walorów turystycznych, zagospodarowanie turystyczne terenu, ośrodki rekreacji, kwatery i pola biwakowe, usługi turystyczne¹⁵.

Badacz określił wymianę ludności zamieszkującej na wsi wymianą jakościową, tworzącą nową strukturę gospodarczą, zawodową i społeczną. Według niego, obszary wiejskie są swoistym zasobem czynników rozwojowych jako:

13 Zob: W. Furman, *Dominacja czy porozumienie. Związki między dziennikarstwem a public relations*, Rzeszów 2009, s. 101–108.

14 J. Borkowski, *Obszary wiejskie – niewykorzystany potencjał rozwojowy*, [w:] *Przyszłość wsi polskiej. Wizje, strategie, koncepcje*, pod red. L. Kolarskiej-Bobińskiej, A. Rosnera, J. Wilkina, Warszawa 2001, s. 38–39.

15 Tamże.

- atrakcyjne miejsca zamieszkania;
- miejsce rozwijania turystyki krajowej i spędzania wolnego czasu;
- teren atrakcyjnych lokalizacji nowych przedsięwzięć gospodarczych;
- odtwarzalne (podobnie jak rolnictwo) źródło dochodów dla mieszkańców wsi;
- miejsce realizacji nowoczesnych usług dla rolnictwa;
- źródło powstawania atrakcyjnego środowiska dla rolników;
- czynnik przepływu kwalifikowanych kadr na obszary rolnicze;
- miejsce odpływu nadwyżek siły roboczej z rolnictwa¹⁶.

Tak rozumiane obszary wiejskie mogą, a nawet powinny stanowić odrębny sektor gospodarczy. Potwierdzenie naukowych założeń odzwierciedlają kolejne odcinki zrealizowanych dotąd programów *Daleko od miasta*. Dla przykładu:

- Rusinowa Polana powstała 40 lat temu, gdy Krystyna i Stanisław porzucili zatłoczone już wtedy Zakopane. Dziś dzieło rodziców kontynuuje syn – Andrzej – i jego żona Iza, która dla niego wyprowadziła się z Warszawy (I/16)¹⁷;
- Magda i Radek poznali się w jednym z najbardziej tętniących życiem miast – w Nowym Jorku. Wielki świat porzucili na rzecz niewielkiej miejscowości na Pomorzu. Tam wychowują trójkę dzieci i prowadzą park edukacyjny (I/14);
- W małym Żywkowie mieszka więcej bocianów niż ludzi. Ptakami zajmuje się Adam, łódzianin, który ogłoszenie o nietypowej pracy bocianiego opiekuna znalazł w Internecie (II/11);
- Góry Izerskie – dziewicza przyroda i ogromne poniemieckie domy. Właśnie dla tego miejsca Beata i Marcin porzucili Warszawę, aby w ponad stu-letnim pensjonacie stworzyć pracownię witraży (II/3);
- Paweł i Karolina są na początku drogi. Porzucili Warszawę zaledwie dwa lata temu. Chcą otworzyć gospodarstwo agroturystyczne i terapię z wykorzystaniem koni. Na razie przed nimi stoi wielki remont i wiele pracy (III/10);
- Wśród zielonych łąk, lasów i jezior Suwalszczyzny leży Cisowe Wzgórze prowadzone przez Anię i Pawła. Miejsce magiczne, gdzie w gospodarstwie z połowy ubiegłego wieku można spróbować specjalów kuchni na najwyższym poziomie (III/12);

¹⁶ Tamże, s. 40.

¹⁷ I/16 – pierwsza seria, odcinek 16. Powyższe oznaczenie będzie stosowane w całej pracy.

- Zioła i rośliny nie są dla nas żadną nowością. Ale posiłki z chwastów i jadalne kosmetyki? Basia i Magda na swoim ranczu w Brzeźnie odkrywają moc i tajniki ziół (III/8);
- W tym odcinku Natalia Sosin odwiedzi Lucynę i jej gospodarstwo agroturystyczne Koko Ryku. Lucyna prowadziła barwne życie artystki graficzki w Turynie, milionowym włoskim mieście (IV/6);
- Chyba każdy kojarzy słynne wrocławskie krasnale. Ciastuś, Trąbibrzuch, Matematyk, Astronom... Wszystkich nie sposób wymieniść, bo we Wrocławiu mieszka ich około trzystu. Na świat przychodzą jednak daleko od miasta (IV/4);
- Emilia i Adrian stworzyli klimatyczne siedlisko na Mazurach, ale nie wyprowadzili się daleko od miasta – przynajmniej nie w stu procentach. Łącząc bycie agrogosparzami na Mazurach z intensywną pracą zawodową w Warszawie (V/11);
- Polska marka I Love Nature jest doceniana na całym świecie. Co ciekawe, nie stoi za nią ogromna machina marketingowa, a za ledwie jeden człowiek. W tym odcinku odwiedzimy Jarka, którego desek do krojenia używa sam Jamie Oliver (V/8);
- Ania i Sławek mają gospodarstwo na Żuławach. Hodują kozy, a z ich mleka robią sery. Praca przy ponad 60 zwierzętach to aż nadto dla dwojga ludzi, ale oni z tej pracy czerpią radość (V/12).

Historie można mnożyć. Szósty sezon to opowieści pod winietą: „Natalia Sosin-Krosnowska kolejny rok odwiedza tych, którzy mieli odwagę porzucić życie w mieście”. O następnej serii czytamy: „To już siódmy sezon programu, który cieszy się niesłabnącym uznaniem widzów. W czasach pandemii coraz więcej osób dostrzega wady mieszkania w mieście, marzy o własnym domu i choćby kawałku ogródka”¹⁸.

W opublikowanym w 2020 r. *Raporcie o stanie wsi*¹⁹ jego autorzy informują:

W okresie transformacji systemowej (1989–2018), na wsi przybyło 4,9% mieszkańców. Według danych bieżącej statystyki ludności w latach 1989–2018 liczba ludności wiejskiej wzrosła z 14 623 tys. do 15 344 tys. Na obszarach wiejskich mieszka już 40% ludności naszego kraju. Najwyższy przyrost ludności notują gminy wiejskie zlokalizowane w pobliżu dużych miast. Są to na ogół tzw. obszary funkcjonalne miast wojewódzkich.

¹⁸ <https://player.pl/playerplus/programy-online/daleko-od-miasta-odcinki,5549> [dostęp: 17 listopada 2021].

¹⁹ *Polska wieś 2020. Raport o stanie wsi*, pod red. J. Wilkina i A. Hałasiewiczza, Warszawa 2020.

Wzrost liczby i udziału ludności wiejskiej dokonuje się mimo powiększania miast kosztem obszarów wiejskich i mimo administracyjnego przekształcania niektórych wsi w jednostki o statusie miasta²⁰.

Warto tu wspomnieć, że od 2000 r. – po raz pierwszy po II wojnie światowej – napływ ludności z miast na wieś jest większy niż odpływ ze wsi do miast.

W 2002 roku nadwyżka ta wynosiła 18 tys. osób. Ludność wiejska jest przeciętnie biorąc młodsza niż ludność wiejska w UE. Spada odsetek rodzin wiejskich związanych z użytkowaniem gospodarstwa rolnego. W 2000 roku tylko co trzecie wiejskie gospodarstwo domowe było związane z gospodarstwem rolnym. [...] Systematycznie zmniejsza się rola rolnictwa jako głównego utrzymania ludności wiejskiej. Tylko 17,6% [dane na 2004 rok] mieszkańców utrzymuje się wyłącznie lub głównie z działalności rolniczej²¹.

Jak można czytać w opracowaniach na temat wsi opublikowanych 20 lat wstecz – Polska jest bardziej agrarna niż inne kraje europejskie, a rolnictwo jest główną gałęzią gospodarki na obszarach wiejskich²², jak i w bieżących raportach, to współczesnej wsi nie powinniśmy już definiować poprzez jej agrarność i rolniczość. Dobitnie ujmują to piszący o kulturze Polski lokalnej: „Wieś to żaden lud, chłopi, czy producenci rolni, ale zróżnicowana populacja o różnych aspiracjach i kompetencjach, a także odmiennym bagażu kulturowym od tego, co zwykło się określać mianem świadomości regionalnej i ludowości²³”.

Na popularność wsi i wszystkiego, co z nią związane, wpłynęła zmiana, która nadeszła wraz z rokiem 1989. Nastąpiło wówczas uwolnienie możliwości promowania ludowości. Długi czas dominował w socjologii tej dyscypliny w Polsce antyruralizm, czego konsekwencją było utożsamianie wsi i rolnictwa z przeszłością i tradycjonalizmem, w miastach i w rozwoju przemysłu upatrywano natomiast siły postępu i nowoczesności²⁴.

20 Tamże, s. 12.

21 B. Fedyszak-Radziejowska, I. Frenkel, D. Klepacka, A. Liro, D. Milczarek, W. Poczta, S. Tabor, T. Żukowski, *Polska wieś po wejściu do Unii Europejskiej*, Warszawa 2004, s. 123.

22 M. Halamska, *Obecne i przyszłe zróżnicowanie regionalne wsi*, [w:] *Przyszłość wsi polskiej. Wizje...*, s. 53.

23 I. Bukraba-Rylska, W.J. Burszta, *W Polsce lokalnej. Między uczestnictwem w kulturze a praktykami kulturowymi*, [w:] *Stan i zróżnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce*, pod red. I. Bukraby-Rylskiej i W.J. Burszty, Warszawa 2011, s. 22.

24 Tamże, s. 14–16.

Cisza i spokój

Mam najlepszą pracę na świecie. Dzięki niej mogę odwiedzać niezwykle miejsca i poznawać ludzi, których pewnie nie spotkałabym w innych okolicznościach. Jestem dziennikarką i gospodynią programu telewizyjnego *Daleko od miasta*. Wraz z ekipą pokazujemy życie byłych mieszczuchów, którzy postanowili wyprowadzić się na wieś i zacząć tam wszystko od nowa. Są z różnych środowisk, w różnym wieku, mają za sobą różne doświadczenia życiowe i zawodowe. Od dyrektorów wielkich firm do niedgdyjszych hipisów, dla których wyprowadzka na wieś w latach osiemdziesiątych oznaczała wolność i ucieczkę przed mackami systemu. Od młodych ludzi ze skromnymi oszczędnościami i małymi dziećmi do bardzo zamożnych przedsiębiorców, którzy po kilkudziesięciu latach pracy ponad siły powiedzieli sobie „stop”. Łączy ich jedno: odwaga. W programie opowiadam historie ludzi, którzy odważyli się żyć po swojemu i spełniać marzenia. Odciąć się od tego, co znane i stabilne, postawić wszystko na jedną kartę (często także w wymiarze finansowym), skonfrontować się z własnymi słabościami, znieść utyskiwania rodziny i niedowierzanie znajomych, otrzeć się o wielką samotność, żyć w ciszy, nieustannie się uczyć, przekraczać swoje granice. Czyli – jak to się dziś mówi – wyjść ze strefy komfortu²⁵.

Tymi słowami N. Sosin-Krosnowska wprowadza czytelnika w swoją książkę, która ukazała się w 2018 r., a powstała na bazie doświadczeń z realizacji programu, spotkań i rozmów z blisko setką osób, którzy wybrali na swoje miejsce życia wieś. Książka powstała, jak przyznaje autorka, z licznych pytań o wszystko to, co poza kamerą: „Nie zliczę, ile razy słyszałam: czy ci ludzie na serio są tacy szczęśliwi? Czy tylko tak mówią do telewizji? oraz: Ale trzeba mieć chyba kupę kasy, żeby tak się wynieść? Tak większość z nich jest szczęśliwa, i nie, nie trzeba. Trzeba za to mieć pomysł na siebie i pewność, że właśnie takiego życia chcemy”²⁶.

Program telewizyjny *Daleko od miasta* cechuje się niesłychaną dbałością o szczegóły. O ile w pierwszych odcinkach prowadząca mogła wydawać się nazbyt oficjalna, a prawdopodobnie była jeszcze speszona swoją rolą, o tyle z biegiem czasu i nawiązanych relacji staje się nieskrępowana w rozmowach, zadaje pytania, które naturalnie rodzą się w umyśle widza. Nim to jednak

25 N. Sosin-Krosnowska, *Cisza i spokój. Cała prawda o życiu daleko od miasta*, Warszawa 2018, s. 9–10.

26 Tamże, s. 11.

nastąpi, mamy do czynienia z ekspozycją, czyli początkiem historii. Ta, według filmoznawców, musi zostać zdefiniowana jako wprowadzenie niezbędne do rozpoczęcia właściwej opowieści.

Fakty obejmują (nie są ograniczone) przedstawienie głównych postaci, ich sytuację w wątku, lokalizację oraz umiejscowienie w czasie. Jeśli widowni nie zostaną przedstawione potrzebne informacje (lub te, które uznaje za niezbędne), może ona nie zaangażować się w oglądaną historię, ponieważ jest zbyt zdekoncentrowana podejmowanymi próbami wypełnienia niekompletnej ekspozycji²⁷.

W ekspozycji zarysowuje się już też pewien punkt widzenia²⁸, który jest swego rodzaju sposobem reżyserowania historii. Ta ma wywoływać oczekiwane emocje, o czym przekonujemy się dopiero, gdy sięgamy po lekturę *Ciszy i spokoju*.

Niebagatelną rolę w odbiorze programu, a także niegasnącej popularności serii, spełnia warstwa obrazu. Rozmaitość planów i kadrów, licznych zabiegów operatorskich, zastosowanie dokumentacji kontrolowanej i niekontrolowanej²⁹, wreszcie odpowiedni montaż, który nie jest tylko wycinaniem nieudanych kawałków³⁰, sprawiają, że widz odnosi wrażenie zaistnienia w danym miejscu, spędzenia w nim dłuższego niż emisja programu czasu, wielokrotnie inspiruje do odwiedzenia prezentowanej lokalizacji lub podjęcia określonej aktywności. Sielankowe obrazy pozwalają widzowi zadumać się nad własną przeszłością, odwołać się do wspomnień związanych z pobytem na wsi, jak również konstruować przyszłość, planować np. spędzenie kolejnego urlopu w określonej scenerii, z zapewnieniem oczekiwanych atrakcji, jak również pomóc w podjęciu decyzji o zmianie miejsca zamieszkania.

Cała prawda o życiu daleko od miasta

O ile program telewizyjny jest prezentacją uroków życia na wsi, choć bohaterowie nie przemilczają trudnych momentów, przedstawiając różne pomysły na życie, to książka nie pozostawia złudzeń:

27 B. Block, dz. cyt., s. 260.

28 Tamże, s. 300.

29 B. Block, *Opowiadanie obrazem. Tworzenie wizualnej struktury w filmie, telewizji i mediach cyfrowych*, Warszawa 2014, s. 313–316.

30 W. Murch, *W mgnieniu oka. Sztuka montażu filmowego*, Warszawa 2016, s. 29–32.

Książka nie jest przewodnikiem po Polsce ani poradnikiem, jak w stu prostych krokach zostać serowarem lub zbudować agroturystykę idealną. Jest szczerą i nielukrowaną opowieścią o ludziach, którzy z różnych względów mnie zafascynowali. Jest zbiorem historii tych, którzy przebyli drogę przeprowadzki z miasta na wieś, oraz porad, jakie daliby swoim przyjaciółom marzącym o podobnej zmianie, a w szczególności sobie samym, gdy zaczęli przygodę ze wsią³¹.

Nie można się nie zgodzić z N. Sosin-Krosnowską, że książka opowiada o tym, o czym się nie myśli, marząc o życiu z dala od miasta, a co dobrze byłoby wiedzieć, by uniknąć przykrych niespodzianek. Niemal bawiły mnie pewne sformułowania zawarte na kartach książki *Cisza i spokój*, ponieważ budziły wspomnienia z czasu, gdy sama zmagalam się z różnymi bólczkami wiejskiego życia po przeprowadzce z miasta:

Człowiek miejski, przystosowując się do życia na wsi, musi nauczyć się na początku bardzo ważnej rzeczy: na wsi wszystko jest na odwrót, a raczej jest tak, jak być powinno i jak od zawsze było urządzone, zanim przysłała rewolucja przemysłowa, która podporządkowała życie ludzi wydajności, chciwości i wygodzie maszyn. Nazwaliśmy to postęmem i powiedzieliśmy sobie, że to wspaniale móc pracować bez przerwy, codziennie, o każdej porze doby i roku. A na wsi wygląda to tak: latem zasuwasz, zimą masz czas na odpoczynek i regenerację. [...] Potrzeba jedynie pewnej pokory wobec przyrody, zrozumienia, że nie wszystko musi być tak, jakbyśmy chcieli, że na pogodę nie ma co liczyć, że szkodniki zawsze znajdą sposób, żeby się dostać do smakowitych korzeni, a te śliczne sarenki, których widok tak kiedyś nas rozczulał, zjedzą wszystkie pąki drzew i krzewów, jeżeli tylko będą miały okazję³².

Inny z bohaterów książki konkluduje: „Na wsi wszystko opiera się na umiejętności szybkiego przystosowania się do zmieniających się warunków, których nie sposób przewidzieć. [...] Jest ciężko. Korzyść jest taka, że będąc u siebie, jesteś na wiejskich wakacjach, czyli masz na co dzień to, za co ludzie z miasta płacą”³³. W kolejnej opowieści natomiast czytamy:

31 N. Sosin-Kroskowska, dz. cyt., s. 12.

32 Tamże, s. 130, 131.

33 Tamże, s. 182, 186.

Na wsi czujesz, że żyjesz, i to czasem boleśnie. No i trzeba ten ból jakoś lubić, a przynajmniej uznawać go za wartość. Nikt nic za ciebie nie robi, nikt ci niczego nie zapewni, tu się liczy wyłącznie twoja zapobiegliwość i ciężka praca albo kasa. A zazwyczaj i jedno, i drugie. Musisz się napracować, by zapanować nad wszystkim, a jeśli tego nie zrobisz, to poczujesz konsekwencje. Kiedy już tę lekcję życia przyjmiesz, przetrawisz i przyswoisz, pozostaje głęboka radość i poczucie pełnego kontaktu z rzeczywistością [...] ³⁴.

Niezwykle bolesne, ale jakże prawdziwe są spostrzeżenia innej bohaterki książki:

Nieodłącznym elementem wyprowadzki na wieś jest frustracja, kiedy człowiek na własne oczy zaczyna dostrzegać, jak strasznie nieekologiczne jest polskie rolnictwo. Polska wieś bardzo potrzebuje ludzi, którzy ją uratują. Świadomych, takich, którzy, gdy staną się mieszkańcami danej gminy, będą starali się walczyć o prawa ludzi i zwierząt, nie pozwolą urzędnikom i najbogatszym robić, co im się podoba ³⁵.

O tym, że mitem jest ekologiczny charakter produkcji rolnej w Polsce sygnalizował już w roku 2001 J. Borkowski. Zauważał jednak, że istnieją poważne możliwości ukształtowania znacznej liczby gospodarstw produkujących żywność o walorach ekologicznych, gdy wykreuje się popyt na żywność o podwyższonych walorach jakościowych i zdrowotnych ³⁶. Zapotrzebowanie na taką żywność pojawiło się, co wykorzystują właściciele nietradycyjnych upraw i nieszablonych hodowli, jak również posiadacze agroturystyk, w których funkcjonowanie wpisane jest między innymi: „zwiększenie bazy noclegowej, utrzymanie istniejącej produkcji, rozszerzenie asortymentu i podnoszenie jakości oferowanych usług, co daje szansę bezpośredniego zbytu niektórych produktów rolnych, przyczynia się do powstawania i rozwoju dodatkowych rynków zbytu na produkty żywnościowe i różnego rodzaju usługi miejscowe, jak rzemiosło, rękodzieło, kowalstwo itp ³⁷.

Przytoczeń, które realnie oddają życie na wsi i uświadamiają, z jakimi niedogodnościami można się zderzyć, jakie sytuacje mogą sprawić kłopot, można by zawrzeć jeszcze wiele, ponieważ bohaterowie książki N. Sosin-Krosnowskiej szczerze dzielą się doświadczeniami.

³⁴ Tamże, s. 190.

³⁵ Tamże, s. 188.

³⁶ J. Borkowski, dz. cyt., s. 37.

³⁷ M. Sznajder, L. Przebórska, *Agroturystyka*, Warszawa 2006, s. 21.

Zakończenie

Podzielam poniżej przytoczone słowa jednego z bohaterów książki N. Sosin-Krosnowskiej:

Gdy ktoś mnie zapyta, dlaczego wieś, nie umiem jednoznacznie odpowiedzieć. Wieś nie jest lepsza od miasta, każdy musi sam w głębi duszy odpowiedzieć sobie na to pytanie, co dla niego dobre. W mieście czas nam przeciekał między palcami. Tutaj zaczęliśmy żyć pełnią życia. Dla mnie wieś jest kompletnym ukojeniem, sprawiła, że żyję zgodnie z rytmem natury, co dla mnie oznacza życie w zgodzie ze sobą. Podjęte przez ostatnie lata cięcia i decyzje skutkują tym, że otwierają się coraz to szersze perspektywy i lepsze pomysły. Charakter się człowiekowi wyrabia, bo trzeba sobie radzić w różnych sytuacjach. Dotarła do nas też prawdziwa treść pewnego hasła. Miastowi mówią: aaa, wieś, cisza i spokój... Jaka cisza, jak od rana sąsiad pilarką rżnie drewno, a ten z drugiej strony kosi? Tę ciszę i spokój wieś tworzy we wnętrzu człowieka³⁸.

Tę ciszę i spokój można osiągnąć jedynie, gdy jest się pewnym dokonanego wyboru, jak bohaterowie omawianej serii, czerpie radość z pracy, bez której życia na wsi po prostu nie ma. Współczesna wieś nie jest mityczną „wsią spokojną, wsią wesołą”, jak dowodzi Ludwik Stomma w *Polskich złudzeniach narodowych*³⁹, zresztą nigdy nie była. Życie na wsi nie jest z całą pewnością – jak się wydaje niektórym – sielanką, nie jest też pozbawione uroku, gdy tylko po trafi się go dostrzec.

Bibliografia

Źródła drukowane

Polska wieś 2020. Raport o stanie wsi, pod red. J. Wilkina i A. Hałasiewicza, Warszawa 2020.
Sosin-Krosnowska N., *Cisza i spokój. Cała prawda o życiu daleko od miasta*, Warszawa 2018.

Literatura

Block B., *Opowiadanie obrazem. Tworzenie wizualnej struktury w filmie, telewizji i mediach cyfrowych*, Warszawa 2014.

38 N. Sosin-Krosnowska, dz. cyt., s. 227.

39 L. Stomma, *Polskie złudzenia narodowe*, Poznań 2006, s. 56–67.

- Borkowski J., *Obszary wiejskie – niewykorzystany potencjał rozwojowy*, [w:] *Przyszłość wsi polskiej. Wizje, strategie, koncepcje*, pod red. L. Kolarskiej-Bobińskiej, A. Rosnera, J. Wilkina, Warszawa 2001.
- Bukraba-Rylska I., Burszta W.J., *W Polsce lokalnej. Między uczestnictwem w kulturze a praktykami kulturowymi*, [w:] *Stan i zróżnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce*, pod red. I. Bukraby-Rylskiej i W.J. Burszty, Warszawa 2011.
- Chodubski A.J., *Wstęp do badań politologicznych*, Gdańsk 2004.
- Fedyszak-Radziejowska B., *Etos pracy rolnika jako empiryczny wymiar wiejskości*, [w:] *Odnowa wsi. Między mitem a nadzieją*, pod red. M. Wieruszewskiej, Warszawa 1992.
- Fedyszak-Radziejowska B., Frenkel I., Klepacka D., Liro A., Milczarek D., Poczta W., Tabor S., Żukowski T., *Polska wieś po wejściu do Unii Europejskiej*, Warszawa 2004.
- Furman W., *Dominacja czy porozumienie. Związki między dziennikarstwem a public relations*, Rzeszów 2009.
- Gatunki dziennikarskie w erze cyfryzacji. Teoria, etyka, prawo, praktyka*, pod red. K. Wolnego-Zmorzyńskiego, Toruń 2021.
- Halamska M., *Obecne i przyszłe zróżnicowanie regionalne wsi*, [w:] *Przyszłość wsi polskiej. Wizje, strategie, koncepcje*, pod red. L. Kolarskiej-Bobińskiej, A. Rosnera, J. Wilkina, Warszawa 2001.
- Murch W., *W mgnieniu oka. Sztuka montażu filmowego*, Warszawa 2016.
- Nowak S., *Metodologia badań społecznych*, Warszawa 1985.
- Stomma L., *Polskie złudzenia narodowe*, Poznań 2006.
- Sznajder M., Przechłowska L., *Agroturystyka*, Warszawa 2006.
- Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995.
- Uszyński J., *Telewizyjny pejzaż genologiczny*, Warszawa 2004.

Źródła internetowe

- Daleko od miasta*, <https://player.pl/playerplus/programy-online/daleko-od-miasta-odcinki,5549>
- Daleko od miasta, 1/1*, <https://player.pl/playerplus/programy-online/daleko-od-miasta-odcinki,5549/odcinek-1,501E01,114663>
- Księżniczka w kaloszach*, <http://www.folkmwyself.pl/stajnia-zamczysk/daleko-od-miasta-relacja-zza-kulis/>
- O programie *Daleko od miasta*, https://player.pl/playerplus/programy-online/daleko-od-miasta-odcinki,5549?ap=&gclid=EAIaIQobChMIIsrfZmt7k7gIVhummyCh3A2AccEAAAYASAAEgI4UvD_BwE&gclid=aw.ds
- Sosin-Krosnowska N., post z 17 sierpnia 2021 r., <https://www.facebook.com/natalia.sosin.krosnowska/photos/a.2050609551820106/2901761193371600>
- Sosin-Krosnowska N., post z 17 września 2021 r., <https://www.facebook.com/natalia.sosin.krosnowska/photos/a.2050609551820106/2924208561126863/>
- Sosin-Krosnowska N., post z 20 września 2021 r., <https://www.facebook.com/natalia.sosin.krosnowska/videos/287634416157310>
- Zapowiedź programu *Daleko od miasta*, https://www.canalplus.com/pl/informacyjne/daleko-od-miasta/h/11694011_70001